Volume 20, Issue 4 (July- August 2021)

PAYESH

Journal of the Iranian Institute for Health Sciences Research

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]

[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

Socio-economic factors affecting attitudes towards childbearing: A study of ever married couples in Kermanshah, Iran

Ezzdin Alidousti[1], Abdul Reza Adhami[1*], Shahla Kazemipour[1]

1. Humanistics School, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 12 May 2021
Accepted for publication: 17 Augut 2021
[EPub a head of print-28 August 2021]
Payesh: 2021; 20 (4): 471- 485

Abstract

Objective (s): In recent years decreasing fertility in Iran has become one of the demographic problems which has attracted the attention of policymakers. The purpose of this study was to identify the association between socio-economic factors with childbearing tendency.

Methods: This was a cross sectional study. A sub-sample of data from the "2017 Iran Fertility Transition Survey" was used. The sample comprised of 374 ever married men and women aged 15-49 in Kermanshah, Iran. They were selected through the clustered sampling and the data was analyzed via SPSS 22 software using linear regression, Pearson correlation, independent t-test, and one-way analysis of variance

Results: The results obtained from data analysis indicated no significant relationships between residency, housing, home size, employment, education and social class and attitudes toward childbearing ($p>0.05$). However, significant relationships between sex preference, gender, spouse age, birth interval, Internet consumption, birth space and attitudes toward childbearing was observed ($p<0.05$). Overall the result indicated that independent variables could explain 23% of variance of dependent variables.

Conclusion: The findings suggest that the ideal number of children of young couples is affected by their living conditions. So, the success of any potential population polices depends on the improvement of couples' living conditions.

Key words: Socio-economic status, Fertility, childbearing

[*] Corresponding author: Humanistics School, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
E-mail: adhamiab@yahoo.com

سال بیستم، شماره چهارم، مرداد ـ شهریور ۱۴۰۰

پایش

نشریه پژوهشکده علوم بهداشتی جهاددانشگاهی

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]

[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

عوامل اجتماعی – اقتصادی موثر بر نگرش به فرزند آوری: مطالعه موردی زوجین در آستانه ازدواج درشهر کرمانشاه

عزالدین علی دوستی[۱]، عبدالرضا ادهمی[۱*]، شهلا کاظمی پور[۱]

۱. دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۲/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۵/۲۶

[نشر الکترونیک پیش از انتشار- ۶ شهریور ۱۴۰۰]

نشریه پایش: ۴۸۵- ۴۷۱: (۴)۲۰ ؛۱۴۰۰

چکیده

مقدمه: در سالهای اخیرکاهش باروری در ایران به یکی از مشکلات جمعیتی تبدیل شده که مورد توجه سیاست گذاران قرار گرفته است. هدف از انجام این مطالعه، شناسایی عوامل اجتماعی مرتبط با نگرش به فرزند آوری بود.

مواد و روش کار: روش پژوهش پیمایشی و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامۀ محقق‌ساخته بود. بدین منظور از بخشی از داده های طرح تحولات باروری در ایران و از اطلاعات ۳۷۴ مرد و زن همسردار ۴۹-۱۵در شهرکرمانشاه استفاده شده است. برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS ۲۲ استفاده شد. سپس داده ها با استفاده از رگرسیون خطی، همبستگی پیرسون، آزمون t وتحلیل واریانس تحلیل شدند.

یافته ها: نتایج نشان داد که بین متغیرهای محل سکونت، نوع مسکن، اندازه مسکن، وضع فعالیت، تحصیلات و پایگاه اقتصادی – اجتماعی با نگرش به فرزندآوری رابطه معنادار آماری وجود ندارد($p>۰/۰۵$). اما متغیرهای ترجیح جنسیتی، جنسیت، سن همسر، فاصله سنی مطلوب بین فرزندان، مدت زمان استفاده از اینترنت، فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند رابطه معناداری با نگرش به فرزند آوری دارند($p<۰/۰۵$). در مجموع متغیرهای تحقیق توانسته اند ۲۳ درصد از تغییرات نگرش به فرزند آوری را تبیین کنند.

نتیجه گیری: یافته های پژوهش نشان داد که تعداد مطلوب فرزندان زوجین جوان متاثر از شرایط زندگی آنهاست، لذا موفقیت سیاست های تشویق موالید منوط به ایجاد تغییرات در ساختارهای اقتصادی و اجتماعی به نحوی است که فرزندآوری زوجین جوان را تسهیل کند.

کلیدواژه: پایگاه اجتماعی اقتصادی، باروری، فرزندآوری

کداخلاق: IR.IAU.TNB.REC.1400.018

* نویسنده پاسخگو: تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم انسانی، واحد تهران شمال

E-mail: adhamiab@yahoo.com

مقدمه

طبق گزارش سال ۲۰۱۷ سازمان ملل در مورد چشم انداز جمعیت جهان، تقریبا نیمی از جمعیت جهان در کشورهایی زندگی می کنند که باروری زیر سطح جانشینی دارند. در سال ۱۹۷۰ ، ۲۲ کشور باروری زیر سطح جانشینی داشتند، اما در دوره ۲۰۱۵-۲۰۱۰ این تعداد چهار برابر شد و به ۷۹ کشور رسید و در دوره ۲۰۲۰ و ۲۰۱۵ ، ۲۵ کشور باروری کمتر از ۱/۵ داشته اند[۱]. باروری، به منزلهٔ کنشی اجتماعی، در محیط و بستر اجتماعی _فرهنگی رخ می دهد. فرهنگ و تنظیمات نهادی، ارزشها و هنجارهای مرتبط با باروری را شکل می دهند. جامعهٔ ایران تحول های بسیاری را در ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و جمعیت شناختی پشت سر گذاشته است. یکی از این تحول ها، کاهش سریع باروری و فراگیری این کاهش در تمام استانها و مناطق شهری و روستایی است[۲]. مرور مطالعات باروری پایین نشان داد که عوامل متعددی از جمله افزایش سطح تحصیلات و درآمد [۳]. گرایش به ارزشهای فردگرایانه، مانند اولویت علایق و نیازهای فردی بر فرزندآوری فرزند آوری [۴]. تحرک اجتماعی [۵]. نقش عوامل ارزشی و فرهنگی[۶]. پیش فرض تاثیرگذاری متغیرهای اقتصادی-اجتماعی [۷]. سن ازدواج و درجه شهرنشینی[۸]. از دلایل اساسی باروری پایین است. باروری یکی از عوامل سه گانه تغییر و تحولات جمعیتی است و عوامل اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی زیادی بر تصمیم گیری زوجین در فرزند آوری و رفتار باروری زنان موثرند. تحولات باروری در دوران مختلف از جوامع سنتی تا مدرن تحت تاثیر عوامل متعددی بوده است که در نظریه های جمعیت شناختی به تناسب هر دوره توسط جمعیت شناسان به آن اشاره شده است. اولین تبیین جامع تغییر باروری توسط نوتشتاین صورت گرفت. این نظریه، کاهش باروری را ناشی از فرایند صنعتی شدن، شهر نشینی و به طور کلی توسعه اقتصادی می داند. بر این اساس استدلال می شود که تغییرات در صنعتی شدن، شهر نشینی و به طور کلی توسعه اقتصادی، ابتدا باعث کاهش مرگ و میر می شود، سپس به دلیل افزایش احتمال بقاء فرزندان، میزان باروری کاهش می یابد. متغیر های تحقیق (محل سکونت، تحصیلات، اشتغال) که رابطه آنها با میزان باروری مورد بررسی قرار می گیرد، در قالب نظریه گذار جمعیتی قابل تبیین و بررسی هستند [۹]. نظریه جریان ثروت بین نسلی کالدول، که معتقد است در همه جوامع تصمیم های باروری پاسخ های عقلانی اقتصادی به جریان های ثروت خانوادگی است. در جوامع سنتی که در وضعیت باروری طبیعی به سر می برند، فرزندان منافع اقتصادی دارند. جریان ثروت رو به بالا و از نسل های جوانتر به نسل های سالخورده تر است؛ در نتیجه والدین به کمیت فرزندان اهمیت می دهند. در جوامع مدرن، فرزند دارای بار اقتصادی برای خانواده است و فرزندان ارزش اقتصادی اندکی برای والدین دارند؛ در نتیجه والدین بیشتر به کیفیت فرزندان توجه می کنند[۱۰]. بر اساس نظریه منزلت اجتماعی، خانواده باتوجه به پیشرفت و ترقی حاصل شده در جامعه و موقعیتی که به عنوان یک عضو دارا است به فرزندآوری می اندیشد. حال اگر آوردن فرزند باعث حرکت صعودی خانواده می شود، آن را ادامه می دهد ولی اگر فرزندآوری را مانع پیشرفت و توسعه و موقعیت اجتماعی خانواده بداند، آن را به طرق مختلف کنترل می نماید[۱۱]. مطابق با نظریه گری بکر، رفتار فرزندآوری خانواده ها محصول ارزیابی اقتصادی والدین مبتنی بر تحلیل معادله هزینه – فایده فرزند و تخصیص وقت و زمان برای فرزند است[۱۲]. جنسیت و برابری جنسیتی از موضوعات مهم ارزشی – نگرشی است که در تحقیقات باروری توجه زیادی به آن شده است. مک دونالد تحت عنوان نظریه برابری جنسیتی نشان می دهد که عدم تعادل در برابری جنسیتی در نهادهای فرد محور مانند تحصیلات و بازار کار از یک سو و سطوح پایین برابری جنسیتی در نهادهای خانواده محور به باروری خیلی پایین در برخی کشورهای پیشرفته منجر شده است. زمانی که برابری جنسیتی در نهادهای فرد محور و نهادهای خانواده محور افزایش یابد، باروری نیز افزایش می یابد[۱۳]. نظریه ایده آلیسم توسعه ای، یک سیستم ارزشی و اعتقادی است که بیان می کند نگرش های اجتماعی و خانوادگی که به عنوان مدرن تعریف شده اند بهتر از نگرش های سنتی هستند. این مجموعه از ایده ها و نگرش ها، ایده آلهایی را ایجاد می کنند که موجب تغییراتی در نگرش ها و رفتارهای مرتبط با تشکیل خانواده و باروری مانند: افزایش استفاده از وسایل پیشگیری، پذیرش اندازه کوچک خانواده، افزایش سن ازدواج و برابری جنسیتی بیشتر شده اند. همچنین فناوری ارتباطات و رسانه های جمعی دانشی درباره اشکال جدید رفتار به تمام نقاط جهان گسترش می دهند و اشکال جدیدی از رفتار عمومیت می یابند[۱۴]. در بیشتر تحقیقات تاثیر متغیر های اقتصادی – اجتماعی به عنوان عوامل ساختاری بر ترجیحات باروری با متغیرهای چون تحصیلات، اشتغال و پایگاه اقتصادی – اجتماعی

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

بررسی شده است. رابطه میان پایگاه اقتصادی- اجتماعی و تعداد فرزندان مثبت است [۱۷]. سازمان ملل متحد براساس اطلاعات حاصل از طرح باروری جهانی که در بیش از ۲۰ کشور در حال توسعه اجرا شد، مطالعاتی داشته است. نتایج این مطالعات نشان داد که بین سن ازدواج، درجه شهرنشینی، سالهای تحصیل و باروری رابطه عکس برقرار است[۱۸]. تحقیقات قرن بیستم کشور ایتالیا نشان داد که رابطه منفی بین باروری و طبقه شغلی، درآمد و سطح تحصیلات وجود دارد[۱۹]. فردگرایی در مناسبات زوجین با تمایل به فرزند آوری رابطه منفی دارد [۴]. مهم ترین عوامل موثر بر باروری عبارتند از قدرت زن در ساختار خانواده، تحصیل زن در گذر اقتصادی، سن بالای ازدواج، تناسب اندام زنان و تحصیلات زنان [۱۰]. پژوهش هایی نیز بر اهمیت تاثیر استقلال بیشتر زنان در کاهش باروری تاکید داشته اند[۲۰]. ترجیح جنسیتی بویژه به نفع فرزندان پسر در ایران و بسیاری از کشورهای جهان وجود داشته و دارد[۲۱]. طی دو دهه گذشته میزان باروری در ایران، زیر سطح جایگزینی (کمتر از دو فرزند به ازای هر زن) بوده است، به طوری که میزان باروری کل از دو فرزند به ازای هر زن در سال ۱۳۷۹ به ۱/۶ در سال ۹۰ و ۱/۷ در سال ۱۳۹۸ کاهش یافته است. داوم میزان باروری زیر سطح جایگزین موجب سالخوردگی جمعیت و سرعت بخشیدن به کاهش نیروی کار فعال می شود، که پیامدهای منفی جدی برای توسعه اقتصادی کشور خواهد داشت[۱۵]. محاسبه شاخص میزان باروری کل TFR استان کرمانشاه که در جلسه کمیته بخشی آمار های جمعیت نیز تایید شد نشان می دهد این شاخص از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ روند نزولی داشته و از ۹/۱ فرزند در سال ۱۳۹۶ به ۱/۶ در سال ۹۸ رسیده است[۱۶]. اکثر مطالعاتی که در سال های اخیر در حوزه باروری در ایران انجام گرفته معطوف به تعداد فرزندان به دنیا آمده زنان است و مشخص نیست که آیا نگرش باروری آنان نیز منطبق بر شرایط جمعیت شناختی جدید در حال وقوع در جامعه ایران است؟ و چه عواملی برافزایش نگرش به فرزندآوری آنان تاثیر می گذارد؟ مطالعه تغییر ارزش ها و نگرش های مربوط به فرزندآوری از آن رو مهم است که روند تغییرات باروری بستگی به چگونگی و نوع تغییر این فرایندها دارد. همچنین مطالعه تغییر در نگرش بر باروری به دلیل شناخت روند تغییرات اجتماعی و خانوادگی در آینده حائز اهمیت است. با توجه به کاهش باروری و ضرورت اتخاذ سیاستی مناسب در زمینه باروری و رشد جمعیت، آگاهی از ایده آل های افراد در زمینه تعداد فرزندان و تعیین کننده های آن به منظور سیاست گذاری های جمعیتی متناسب با بسترهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه ایران اهمیت خواهد داشت. این مطالعه به بررسی عوامل اجتماعی – اقتصادی موثر بر نگرش به فرزند آوری باروری به عنوان یکی از ابعاد مهم در فرایند تصمیم گیری فرزندآوری می پردازد. این پرسش قابل طرح است که الگوی نگرش به فرزندآوری در شهر کرمانشاه چگونه است؟ سهم عوامل زمینه ای و ارزشی - نگرشی در تاثیر بر نگرش به فرزند آوری چقدر بوده است؟ و کدامیک سهم بیشتری را در نگرش به فرزند آوری داشته اند؟

مواد و روش کار

در پژوهش حاضر که به لحاظ روش کمی، و از نوع تحلیل داده های ثانویه بود، جامعه آماری زنان و مردان ۴۹ ـ ۱۵ ساله شهرکرمانشاه، با حجم نمونه ۳۷۴ نفر بود. متغیر کلیدی تحقیق نگرش به فرزند آوری است. برای سنجش روایی ابزار تحقیق از اعتباره سازه و تحلیل عاملی در زمان تحلیل داده ها استفاده شد. مقدار آزمون بارتلت برابر با ۷۳۵/۵۷۵ در سطح $p<۰/۰۰۱$ معنا دار بود و ضریب KMO برای این تحلیل نیز برابر با ۰/۷۴۱بود که نشان داد داده ها برای تحلیل عاملی مناسب است. بر پایه نتایج تحلیل عاملی با استفاده از روش تحلیل مولفه های اصلی و با چرخش واریمکس، سه عامل با ارزش ویژه بزرگتر از یک استخراج شد[۶]. با توجه به این که متغیر نگرش به باروری از ۱۶ گویه در طیف پنج درجه ای لیکرت تنظیم یافته است، برای سنجش پایایی گویه ها در ابتدا از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و پایایی تمام گویه ها بعد از حذف چهار گویه ناپایا (۶۷/۹) برآورد گردید. برای سنجش این متغیر از افراد خواسته شد که در رابطه با هر عبارت سطح نگرش خود را از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف را مشخص کنند، افرادی که گزینه کاملاً موافق را انتخاب کرده بودند نمره پنج و کسانی که کاملاً مخالف را انتخاب کرده بودند نمره یک را گرفتند. متغیرهای مستقل در این تحقیق شامل جنسیت، سطح تحصیلات، درآمد، ترجیح جنسیتی، اندازه مسکن، میزان استفاده از اینترنت، سن به هنگام ازدواج، فاصله سنی مطلوب بین فرزندان، فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند و پایگاه اقتصادی - اجتماعی است. پایگاه اقتصادی – اجتماعی شاخصی ترکیبی است که تجربه کاری و موقعیت اجتماعی و اقتصادی فرد را نسبت به دیگر افراد در جامعه خود بیان می دارد [۲۲]. در این بررسی برای تعیین پایگاه اقتصادی – اجتماعی افراد از شاخص های تحصیلات، مرتبه شغلی، منطقه محل

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

سکونت، نوع منزل مسکونی و درآمد پاسخ گویان بهره گرفته شده است.

یافته‌ها

توزیع فراوانی و درصد اطلاعات جمعیت شناختی شرکت کنندگان بیانگر این بود که در۳۷۴ نفر نمونه مورد مطالعه حاضر، میانگین نگرش به فرزند آوری ۱۱/۸درصد زوجین خیلی پایین، ۲۱/۴ درصد پایین، ۴۰/۴ درصد متوسط، ۱۷/۹ درصد بالا و ۸/۶ درصد در حد خیلی بالا است. ۱۸۴ نفر از شرکت کنندگان۴۹/۲ درصد مرد و ۱۹۰ نفر ۵۰/۸ درصد زن بودند، میانگین نگرش به فرزند آوری در بین مردان بیشتر از میانگین نگرش زنان به فرزند آوری می باشد. بیشتر شرکت کنندگان ۳۵۱ نفر ۹۳/۹ درصد در شهر و ۲۳ نفر ۶/۱ درصد در روستا زندگی می کردند. میانگین نگرش به فرزند آوری در میان روستائیان بیشتر از شهرنشینان بود. میانگین سنی زوجین ۲۵/۴ است .۱۱/۵ درصد در گروه سنی زیر ۱۸ سال، ۸۱/۶ درصد در گروه سنی ۳۵-۱۸ سال و ۰/۷ درصد در گروه سنی بالای ۳۵ سال قرار داشتند. بیشتر پاسخ گویان در دامنه سنی ۳۵-۱۸ سال قرار دارند و میانگین نگرش آنان به فرزند آوری بیشتر از گروه های سنی دیگر بود. به لحاظ سطح تحصیلات ۱۰/۲ درصد زوجین تحصیلات بیسواد و ابتدائی داشته اند ۵۶/۴ درصد تحصیلات دیپلم و پیش دانشگاهی و ۳۳/۴ درصد تحصیلات دانشگاهی داشته اند. پاسخ گویان دبیرستانی و فوق دیپلم با میانگین ۲/۹ بیشترین نگرش به فرزند آوری را داشتند. از لحاظ وضع فعالیت،۱۹۰ نفر ۵۰/۸ درصد شاغل و ۱۸۴ نفر ۴۹/۲درصد غیر شاغل بودند و میانگین نگرش به فرزند آوری در شاغلان از غیر شاغلان بیشتر بود. بیشتر پاسخ گویان در خانه های رهنی / اجاره ای زندگی می کردند و میانگین نگرش به فرزند آوری آنان کمتر از زوجینی بودند که خانه ملکی داشتند. مساحت منزل بیشتر پاسخ گویان بین ۱۰۰-۷۶ متر بود؛ کمترین میانگین نگرش به فرزند آوری در مساحت ۷۵-۵۱ متر و بیشترین میانگین نگرش مربوط به مساحت بالای ۱۵۰ متر است. ۸۰/۷ درصد از پاسخ گویان کمتر از ۳ ساعت از اینترنت استفاده کرده اند و میانگین نگرش به فرزند آوری آنان بیشتر از پاسخ گویانی بود که بیشتر از سه ساعت از اینترنت استفاده داشته اند. ۶۶/۶ درصد پاسخ گویان بیشتر از ۳ خواهر و برادر داشتند، بیشترین میانگین نگرش به فرزند آوری مربوط به پاسخ گویانی است که تک فرزند هستند.۵۱/۶ درصد از پاسخ گویان قائل به ترجیح جنسیتی بودند و میانگین نگرش آنان به فرزند آوری بیشتر از پاسخ گویانی بود که قائل به ترجیح جنسیتی نیستند. بیشتر پاسخ گویان تمایل به فاصله سنی مطلوب بین ۵-۳ سال داشتند و بیشترین میانگین نگرش به فرزند آوری به فاصله سنی کمتر از ۳ سال است. بیشتر پاسخ گویان در سطح پایگاه اقتصادی – اجتماعی متوسط قرار دارند، هر چه پاسخگویان از موقعیت بالاتری برخوردار باشند، نگرش به فرزندآوری پایینتری دارند(جدول شماره ۱). تحلیل های دو متغیره نشان می دهد بین تحصیلات و نگرش به فرزند آوری تفاوت معناداری وجود ندارد. رابطه بین مدت زمان استفاده از اینترنت و نگرش به فرزند آوری نشان می دهد که تفاوت معناداری بین مدت زمان استفاده از اینترنت و نگرش به فرزند آوری وجود دارد؛ بطوریکه هرچه مدت زمان استفاده از اینترنت در بین پاسخ گویان کمتر باشد، میزان نگرش آنها به فرزند آوری بیشتر است. بین وضعیت مسکونی و مساحت منزل با نگرش به فرزند آوری تفاوت معناداری وجود ندارد. بین متغیر فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند و نگرش به فرزند آوری از نظر آماری تفاوت معناداری وجود دارد. برای مشخص شدن تفاوت معنادار بین میانگین ها از آزمون تعقیبی LSD استفاده شد. نتایج آزمون تعقیبی LSD نشان داد که بین گروه ها تفاوت معنادار آماری وجود دارد؛ به طوریکه اگر فاصله ازدواج کمتر از دو سال باشد تفاوتی معنادار و مستقیم با نگرش به فرزند آوری دارد، چنانچه فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند به دو تا پنج سال افزایش پیدا کند این تفاوت معنادار و معکوس است. رابطه پایگاه اقتصادی- اجتماعی با نگرش به فرزندآوری نشان می دهد که تفاوت معناداری در نگرش باروری پاسخگویان در وضعیت های مختلف اقتصادی - اجتماعی وجود ندارد (جدول شماره ۲). رابطه بین سن زوجین و فاصله سنی مطلوب بین فرزندان با نگرش به فرزند آوری در جدول شماره ۳ نشان می دهد که با افزایش سن و فاصله سنی مطلوب بین فرزندان از میزان نگرش به فرزندآوری آنها کاسته شده. نتایج جدول شماره ۴ حاکی از آن است که تفاوتی بین زندگی در شهر یا روستا با نگرش به فرزند آوری وجود ندارد و با سطح اطمینان ۰/۹۵ درصد میانگین نگرش به فرزند آوری در بین شهرنشینان و روستانشینان با هم مشابه هستند. بین ترجیح جنسیتی و نگرش به فرزند آوری تفاوت معنادار وجود دارد و پاسخ گویان به ترجیح جنسیت پسر نسبت به دختر گرایش بیشتری داشته اند. متغیر جنسیت پاسخ گویان نقش تعیین کننده ای بر ترجیح فرزند دختر و ترجیح فرزند پسر دارد. ترجیح های جنسیتی بین مردان برجسته و چشمگیر است، نسبت

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

مردانی که فرزند پسر را ترجیح می دهند ۵۹/۲ درصد بیش از زنانی ۴۰/۸ درصد بودند که فرزند پسر را ترجیح می دهند. همچنین نتایج جدول شماره ۴ نشان داد، هر دو گروه مردان و زنان نسبت به نگرش به فرزند آوری نگرش یکسانی نداشتند؛ بطوریکه مردان گرایش بیشتری به فرزند آوری داشتند. بین وضع فعالیت و نگرش به فرزند آوری رابطه معنادار وجود ندارد. برای بررسی مدل تجربی پژوهش از آزمون رگرسیون چند گانه استفاده شد.

از آنجا که بهترین شیوه برای ورود متغیرها به معادله رگرسیونی (Stepwise Method) است، در این مدل ابتدا متغیری که بیشترین همبستگی را با متغیر وابسته دارد انتخاب می شود. نتایج حاصل از جدول شماره ۵ نشان می دهد که ضریب همبستگی چند گانه بین متغیر های مستقل داخل معادله با متغیر وابسته ۴۹ درصد است. R2 یا ضریب تعیین بدست آمده نشان می دهد که ۲۳ درصد از واریانس متغیر نگرش به فرزند آوری به وسیله متغیر های مستقل موجود در معادله تبیین می شود و ۷۷ درصد باقی مانده را متغیر های دیگری تبیین می کنند که خارج از این بررسی قرار دارند. همانگونه که در ستون Beta مشخص است، مقدار این ضرایب برای متغیر علاقه به پدر و مادر شدن ۰/۳۰۳، سن مناسب ازدواج برای زنان ۰/۲۰۶-، متغیر فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند ۰/۱۹۵-، متغیر پایگاه اقتصادی – اجتماعی ۰/۱۲۱ و برای متغیر ترجیح جنسیتی ۰/۱۰۰- است. متغیر های مدت زمان استفاده از اینترنت، فاصله سنی مطلوب بین فرزندان و سن مناسب ازدواج برای مردان با توجه به معنادار نبودن از معادله خارج شدند. متغیر علاقه به پدر و مادر شدن بیشترین سهم را در پیش بینی نگرش به فرزند آوری داشت، یه عبارت دیگر، تاثیر متغیر علاقه به پدر و مادر شدن بیشتر از سایر متغیرها بود.

در حالی که متغیر ترجیح جنسیتی کمترین تاثیر را بر نگرش به فرزند آوری داشت.

درجدول شماره ۶ تاثیر مستقیم و غیرمستقیم متغیر های مستقل با استفاده از ضرایب بتا بر متغیر وابسته بررسی شده است.

بین متغیرهایی که بر نگرش به فرزند آوری اثر مستقیم دارند، متغیر علاقه به پدر و مادر شدن با ضریب بتای۰/۳۰۳ نسبت به سایر متغیرهای تحقیق بیشترین ضریب بتا را دارد. همچنین متغیر سن مناسب ازدواج برای زنان، مدت زمان ازدواج تا تولد اولین فرزند، پایگاه اقتصادی – اجتماعی و ترجیح جنسیتی بر متغیر وابسته اثر مستقیم دارند. بر اساس نتایج جدول ۶ متغیر فاصله ازدواج تولد اولین فرزند با تاثیر بتای۰/۱۱۱ بیشترین تاثیر غیرمستقیم را بر متغیر نگرش به فرزند آوری دارد. در مقابل متغیر علاقه به پدر و مادر شدن هیچ تاثیر غیر مستقیمی بر متغیر وابسته نگرش به فرزند آوری ندارد. همچنین متغیر های سن مناسب ازدواج برای زنان با تاثیر بتای ۰/۰۰۸۸، فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند با تاثیر بتای۰/۱۱۱، پایگاه اقتصادی – اجتماعی با تاثیر بتای ۰/۰۲۲-، ترجیح جنسیتی با تاثیر ۰/۰۱۰۰-، فاصله سنی مطلوب بین فرزندان با تاثیر بتای ۰/۰۱۴-، مدت زمان استفاده از اینترنت با تاثیر بتای ۰/۰۱۴۰و سن مناسب ازدواج برای مردان با تاثیر بتای ۰/۰۰۲۴- اثر غیر مستقیمی بر نگرش به فرزند آوری داشتند. اثر کل متغیر سن مناسب ازدواج برای زنان با ضریب بتای ۰/۲۰۵ از همه متغیرهای دیگر بیشتر بود، در حالی که متغیر سن مناسب ازدواج برای مردان با ضریب بتای۰/۰۰۲۴کمترین اثر کل را داشت (نمودار شماره ۱)

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

جدول ۱: وضعیت نگرش به فرزند آوری به تفکیک متغیر های جمعیتی

	مردان		زنان		مجموع		میانگین نگرش به فرزند آوری
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
محل سکونت							
شهر	۱۷۵	۹۵/۱	۱۷۶	۹۲/۶	۳۵۱	۹۳/۹	۲/۱
روستا	۹	۴/۹	۱۴	۷/۴	۲۳	۶/۱	۲/۳
سن							
زیر ۱۸سال	۳	۱/۶	۴۰	۲۳/۱	۴۳	۱۲/۱	۱/۹
از ۱۸ تا ۳۵ سال	۱۶۱	۸۸/۵	۱۲۵	۷۲/۳	۲۸۶	۸۰/۶	۲/۰
بالای ۳۵ سال	۱۸	۹/۹	۸	۴/۶	۲۶	۷/۳	۱/۹
تحصیلات							
بیسواد و ابتدائی	۱۵	۸/۲	۲۳	۱۲/۱	۳۸	۱۰/۲	۲/۸
دیپلم و پیش دانشگاهی	۱۱۱	۶۰/۳	۱۰۰	۵۲/۶	۲۱۱	۵۶/۴	۲/۹
لیسانس و بالاتر	۵۸	۳۱/۵	۶۷	۳۵/۳	۱۲۵	۳۳/۴	۲/۷
وضع فعالیت							
شاغل	۱۶۸	۹۱/۳	۲۲	۱۱/۶	۱۹۰	۵۰/۸	۳/۰
غیر شاغل	۱۶	۸/۷	۱۶۸	۸۸/۴	۱۸۴	۴۹/۲	۲/۷
مالکیت منزل							
رهنی / اجاره ای	۷۹	۴۲/۹	۷۹	۴۱/۶	۱۵۸	۴۲/۲	۲/۰
ملکی	۴۰	۲۱/۷	۴۵	۲۳/۷	۸۵	۲۲/۷	۲/۱
رایگان/پدری	۶۵	۳۵/۳	۶۶	۳۴/۷	۱۳۱	۳۵/۰	۲/۰
مساحت منزل							
زیر ۵۰ متر	۱۵	۸/۲	۱۷	۸/۹	۳۲	۸/۶	۲/۱
۵۱-۷۵	۳۸	۲۰/۷	۵۲	۲۷/۴	۹۰	۲۴/۱	۱/۹
۷۶-۱۰۰	۷۹	۴۲/۹	۷۴	۳۸/۹	۱۵۳	۴۰/۹	۲/۰
۱۰۱-۱۵۰	۳۰	۱۶/۳	۳۵	۱۸/۴	۶۵	۱۷/۴	۲/۰
۱۵۰+	۲۲	۱۲/۰	۱۲	۶/۳	۳۴	۹/۱	۲/۱
استفاده از اینترنت							
کمتر از ۳ ساعت	۱۴۸	۸۰/۴	۱۵۴	۸۱/۱	۳۰۲	۸۰/۷	۲/۹
بین ۳ تا ۶ ساعت	۷	۳/۸	۱۴	۷/۴	۲۱	۵/۶	۲/۲
بالاتر از ۶ساعت	۲۹	۱۵/۸	۲۲	۱۱/۶	۵۱	۱۳/۶	۲/۷
تعداد خواهر و برادر							
تک فرزند	۴	۲/۲	۵	۲/۶	۹	۲/۴	۳/۲
۲	۴۸	۲۶/۱	۶۸	۳۵/۸	۱۱۶	۳۱/۰	۲/۷
۳+	۱۳۲	۷۱/۷	۱۱۷	۶۱/۶	۲۴۹	۶۶/۶	۲/۹
ترجیح جنسیتی							
بله	۱۰۹	۵۹/۲	۸۴	۴۴/۲	۱۹۳	۵۱/۶	۳/۲
خیر	۷۵	۴۰/۸	۱۰۶	۵۵/۸	۱۸۱	۴۸/۴	۲/۷
فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند							
۲<	۳۴	۱۸/۵	۳۶	۱۸/۹	۷۰	۱۸/۷	۳/۱
۲-۴	۱۰۹	۵۹/۲	۸۶	۴۵/۳	۱۹۵	۵۲/۱	۳/۰
۵+	۴۱	۲۲/۳	۶۸	۳۵/۸	۱۰۹	۲۹/۱	۲/۴
فاصله سنی مطلوب بین فرزندان							
۳<	۶۰	۳۲/۶	۴۵	۲۳/۷	۱۰۵	۲۸/۱	۳/۱
۳-۵	۸۱	۴۴/۰	۸۴	۴۴/۲	۱۶۵	۴۴/۱	۲/۸
۵+	۴۳	۲۳/۴	۶۱	۳۲/۱	۱۰۴	۲۷/۸	۲/۷
پایگاه اقتصادی- اجتماعی							
پایین	۵۸	۳۱/۵	۵۴	۲۸/۴	۱۱۲	۲۹/۹	۲/۹
متوسط	۱۰۰	۵۴/۳	۱۰۷	۵۶/۳	۲۰۷	۵۵/۳	۲/۹
بالا	۲۶	۱۴/۱	۲۹	۱۵/۳	۵۵	۱۴/۷	۲/۸

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

جدول ۲: نتایج تحلیل واریانس بین متغیر های اقتصادی –اجتماعی و جمعیتی با نگرش به فرزند آوری

	طبقات	تعداد	میانگین	آزمون F	سطح معناداری
	بیسواد و ابتدایی	۳۸	۲/۸		
تحصیلات	دیپلم و پیش دانشگاهی	۲۱۱	۲/۹	۱/۸۷۱	۰/۱۵۵
	لیسانس و بالاتر	۱۲۵	۲/۷		
	کل	۳۷۴	۲/۸		
	کمتر از ۳ ساعت	۳۰۲	۲/۹		
مدت زمان استفاده از اینترنت	بین ۳ تا ۶ ساعت	۲۱	۲/۲	۴/۷۲	۰/۰۰۹
	بالاتر از ۶ ساعت	۵۱	۲/۷		
	کل	۳۷۴	۲/۶		
	رهن/اجاره	۱۵۸	۲/۰		
وضعیت مسکونی	ملکی	۸۵	۲/۱	۰/۰۷۷	۰/۹۲۶
	رایگان/پدری	۱۳۱	۲/۰		
	کل	۳۷۴	۲/۰		
	کمتر از ۵۰ متر	۳۲	۲/۲		
	۵۱-۷۵	۹۰	۲/۰		
مساحت منزل	۷۶-۱۰۰	۱۵۳	۲/۱	۱/۷۲۱	۰/۱۴۵
	۱۰۱-۱۵۰	۶۵	۲/۱		
	بیشتر از ۱۵۰ متر	۳۴	۲/۳		
	کل	۳۷۴	۲/۱		
	کمتر از ۲ سال	۷۰	۳/۱		
فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند	بین ۲ تا ۴ سال	۱۹۵	۳/۰	۱۴/۰۰	۰/۰۰۰
	بالای ۵ سال	۱۰۹	۲/۴		
	کل	۳۷۴	۲/۸		
	طبقه پایین	۱۱۲	۲/۹		
	طبقه میانی	۲۰۷	۲/۹	۰/۲۷۸	۰/۷۵۸
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	طبقه بالا	۵۵	۲/۸		
	کل	۳۷۴	۲/۸		

جدول ۳: نتایج همبستگی پیرسون بین سن و فاصله سنی مطلوب بین فرزندان با نگرش به فرزند آوری

	مقدار پیرسون	سطح معناداری
سن همسر	-۰/۱۲۵	**۰/۰۱۶**
فاصله سنی مطلوب بین فرزندان	-۰/۱۱۷	**۰/۰۲۴**

جدول ۴: تفاوت میانگین بین متغیرهای محل سکونت ، ترجیح جنسیتی ، جنسیت و وضع فعالیت با نگرش به فرزند آوری

		فراوانی	میانگین	آزمونT	سطح معناداری
محل سکونت	شهر	۳۵۱	۲/۸۹	-۰/۵۸۰	۰/۵۶۷
	روستا	۲۳	۳/۰۴		
ترجیح جنسیتی	بله	۱۹۳	۳/۰۵	۲/۸۷	۰/۰۰۴
	خیر	۱۸۱	۲/۷۳		
جنسیت	مرد	۱۸۴	۳/۰۸	۳/۱۷	۰/۰۰۲
	زن	۱۹۰	۲/۷۵		
وضع فعالیت	شاغل	۱۹۰	۳/۰	۱/۵۵	۰/۱۲۲
	غیر شاغل	۱۸۴	۲/۷		

جدول ۵: آزمون تحلیل رگرسیون برای مقایسه پیش بینی متغیرهای نگرش به فرزند آوری

	B	Beta	T	P-Value	R	R^2
علاقه به پدر و مادر شدن	۱/۹۴	۰/۳۰۳	۶/۱	۰/۰۰۰	۰/۳۹۶	۰/۱۵۴
سن مناسب ازدواج برای زنان	-۰/۴۱۱	-۰/۲۰۶	-۴/۳	۰/۰۰۰	۰/۴۳۷	۰/۱۸۷
فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند	-۰/۸۲۷	-۰/۱۹۵	-۳/۹	۰/۰۰۳	۰/۴۷۱	۰/۲۱۵
مدت زمان استفاده از اینترنت	۱/۲	۰/۱۲۱	-۲/۵	۰/۰۱۳	۰/۴۸۲	۰/۲۲۴
ترجیح جنسیتی	-۱/۳۹	-۰/۱۰۰	-۲/۱۶	۰/۰۳۱	۰/۴۹۲	۰/۲۳۲

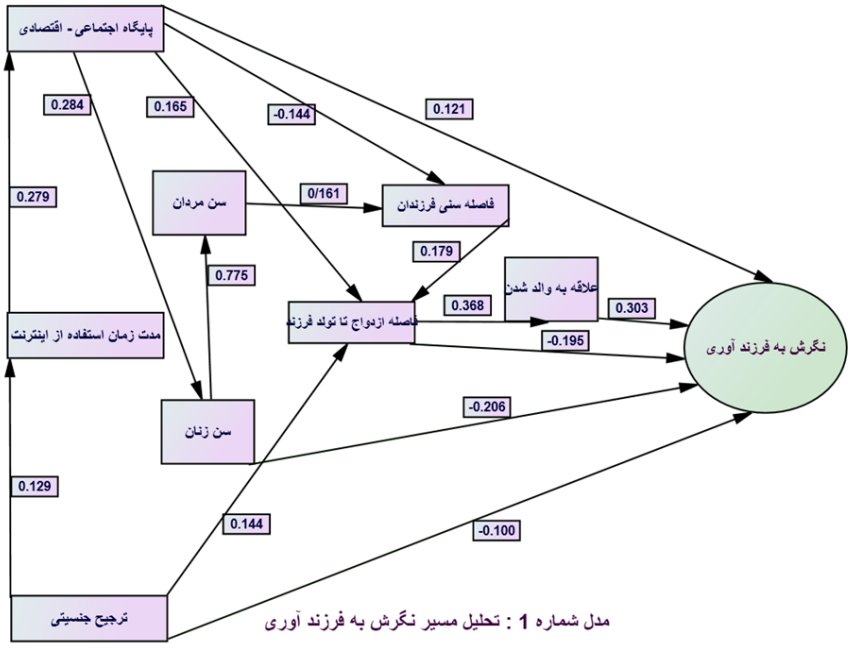
[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]

[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

جدول ۶: میزان تاثیر مستقیم و غیر مستقیم و کل متغیر های مستقل بر نگرش به فرزند آوری

	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	اثر کل
علاقه به پدر و مادر شدن	۰/۳۰۳	----	۰/۳۰۳
سن مناسب ازدواج برای زنان	-۰/۲۰۶	۰/۰۰۰۸۸	۰/۲۰۵
فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند	-۰/۱۹۵	۰/۱۱۱	۰/۰۸۴
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	۰/۱۲۱	-۰/۰۲۲	۰/۰۹۹
ترجیح جنسیتی	-۰/۱۰۰	-۰/۰۱۰۰	۰/۱۱
فاصله سنی مطلوب بین فرزندان	----	-۰/۰۱۴	۰/۰۱۴
سن مناسب ازدواج برای مردان	----	-۰/۰۰۲۴	۰/۰۰۲۴
مدت زمان استفاده از اینترنت	----	۰/۰۱۴۰	۰/۰۱۴۰

مدل شماره 1 : تحلیل مسیر نگرش به فرزند آوری

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر از روش پیمایش استفاده شده است. داده های پژوهش، از پیمایش ملی ارزش ها و نگرش های ایرانیان (موج سوم) است. جمعیت مورد بررسی زوجین در آستانه ازدواج ۴۹-۱۵ ساله شهر کرمانشاه است. یافته ها نشان می دهد، میانگین نگرش به فرزند آوری ۱۱/۸ درصد از پاسخ گویان خیلی پایین، ۲۱/۴ درصد پایین، ۴۰/۴ درصد متوسط، ۱۷/۹ درصد بالا و ۸/۶ درصد در حد خیلی بالا است. در تحلیل های دو متغیره رابطه میان متغیرهای زمینه ای و نگرش به فرزند آوری یافته ها نشان می دهد که بین متغیرهای جمعیتی سن، جنسیت، محل سکونت تفاوت معنادار در نگرش به فرزند آوری وجود دارد. بر اساس یافته های پژوهش در تحلیل های دو متغیره بین پایگاه اقتصادی – اجتماعی افراد و نگرش به فرزند آوری تفاوت معنادار آماری وجود ندارد، اما نتایج رگرسیون چند متغیره حاکی از وجود رابطه مستقیم و مثبت بین پایگاه اقتصادی – اجتماعی و نگرش به فرزندآوری است؛ بطوریکه هرچه میزان پایگاه اقتصادی – اجتماعی افراد بالا باشد میزان نگرش به فرزند آوری آنان هم افزایش می یابد. این یافته در راستای یافته های پژوهش فیروز و همکاران، هاشمی نیا و همکاران، ارجمند، سیاهپوش و برومند نیست که در پژوهش نشان دادند با افزایش پایگاه اقتصادی - اجتماعی نگرش خانواده ها به فرزندآوری منفی و از تمایل آنها به فرزندآوری کاسته می شود [۲۴-۲۲]. پژوهان و عرب در مطالعاتشان نشان دادندکه با بالا رفتن سطح پایگاه اقتصادی- اجتماعی معمولا جهانبینی ها و نوع نگرش افراد به زندگی دگرگون می شود و افراد خواهان سطح زندگی ایده آل و نسبتا بالایی برای خود و فرزندان خود می شوند[۲۵]. فروزانفر و همکاران بین توانمندی اقتصادی - اجتماعی و رفتار باروری گروهی از زنان تهرانی رابطه معنادار مشاهده نکردند[۲۶]. در این مطالعه میان سن و نگرش به فرزند

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

آوری رابطه منفی و معناداری وجود داشت؛ هر چه سن افراد بالاتر رفته از میزان نگرش آنها به فرزند آوری کاسته شده است. نتایج تبیین رابطه میان متغیر سن و نگرش به فرزند آوری همسو با نظریه لستاق است که معتقد است در گذار جمعیتی دوم با بالا رفتن سن ازدواج، تعویق فرزند آوری اتفاق می افتد و رضا نقیب السادات، حاتم حسینی و رازقی نصر آبادی نیز معتقدند سن ازدواج در باروری موثر است. نتیجه این تحقیق تایید کننده این بحث است و دیده شده زنانی که در سن پایین ازدواج کرده اند، باروری (رفتار ، ایده آل و تمایل به باروری) بالایی داشته اند [۲۷،۲۸]. رابطه میان محل سکونت با نگرش به فرزند آوری نشاندهنده تفاوت معنادار میان شهر و روستاست و ایده آل های فرزندآوری در روستا بیشتر از شهر است و با یافته های تحقیق عباسی شوازی و ترابی [۲۹] که شهرنشینی را مرتبط با باروری پایین دانسته اند، همخوانی دارد. همچنین با یافته های تحقیق عباسی شوازی و عسگری ندوشن که نشان دادند زوج هایی که در محیط شهری پرورش یافته اند نسبت به سایرین فرزندان کمتری را برای هر زوج مناسب می دانند، همخوانی دارد. بین نوع مسکن و مساحت محل زندگی با نگرش به فرزند آوری رابطه معنادار آماری مشاهده نشد؛ البته در این خصوص شواهد پژوهشی اعم از داخلی یا خارجی به چشم نمی خورد تا موید یا رد کننده یافته فوق باشد. بهاچاتار به عنوان نظریه پرداز رویکرد نهادی، استفاده از تلویزیون و کاهش باروری را در پیوند با همدیگر می بیند و معتقد است دیدن تلویزیون و استفاده از وسایل ارتباط جمعی به کاهش باروری می انجامد که نتیجه تحقیق در جامعه مورد مطالعه، موکد همین نکته است. این یافته با یافته های پژوهش رسول زاده اقدم و همکاران، عنایت و پرنیان همسو و یافته ای آنان را تایید می کند [۳۱،۳۱]. بین فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند و نگرش به فرزند آوری تفاوت معنادار وجود دارد. بر اساس مطالعه های مختلف فاصله ازدواج تا تولد تولین فرزند یکی از سبب های موثر بر فرزند آوری است که افزایش یا کاهش آن تعداد فرزندان کم تر یا بیش تر را به دنبال دارد[۳۲]. یافته های پژوهش با یافته های تحقیقی عباسی شوازی و همکاران همخوانی دارد[۳۳]. چنانچه فاصله سنی بین فرزندان افزایش پیدا کند میزان نگرش به فرزند آوری کاهش پیدا می کند که این نتیجه با نتایج حاصل از مطالعه مباشری و همکاران همسو است[۳۴]. تحلیل ها همچنین نشان داد که بین ترجیح جنسیتی و نگرش به فرزند آوری تفاوت معناداری وجود دارد بطوریکه گرایش به ترجیح فرزند پسر بر دختر نیز می تواند بر ادامه فرزندآوری تأثیر بگذارد. یافته های پژوهش با یافته های منصوریان و خوشنویس همسو می باشد[۳۵]. در پژوهش دیگری، حجازی نشان داد که هیچ تفاوت معنادار آماری میان ترجیح جنسی و باروری وجود ندارد [۳۶]. بین مردان و زنان و نگرش آنان به فرزند آوری تفاوت معنادار آماری مشاهده شد، بطوریکه مردان نسبت به زنان نگرش مثبتی به فرزند آوری داشتند. این یافته در راستای نتایج تحقیق نوید نفیسی، حسین ضرغامی و محمد شیری است [۳۷]. این یافته در راستای یافته های پژوهش موسوی و قافله باشی، پیلتن و رحمانیان [۳۸]. سمیعی نسب و ترابی، بحری و همکاران [۳۹،۴۰] که نشان دادند بین زنان و مردان از حیث نگرش و تمایل به فرزندآوری تفاوتی وجود ندارد همسو نیست. ضریب همبستگی چند گانه بین متغیر های مستقل داخل معادله با متغیر وابسته ۴۹ درصد بود. R^2 یا ضریب تعیین بدست آمده نشان داد که ۲۳ درصد از واریانس متغیر نگرش به فرزند آوری به وسیله متغیر های مستقل موجود در معادله تبیین می شود و ۷۷ درصد باقی مانده را متغیر های دیگری تبیین می کنند که خارج از این بررسی قرار دارند. متغیر علاقه به پدر و مادر شدن بیشترین سهم را در پیش بینی نگرش به فرزند آوری دارد، به عبارت دیگر، تاثیر متغیر علاقه به پدر و مادر شدن بیشتر از سایر متغیرهاست. در حالی که متغیر ترجیح جنسیتی کمترین تاثیر را بر نگرش به فرزند آوری دارد . بین متغیر هایی که بر نگرش به فرزند آوری اثر مستقیم دارند، متغیر علاقه به پدر و مادر شدن نسبت به سایر متغیرهای تحقیق بیشترین تاثیر را دارد. متغیر سن مناسب ازدواج برای زنان، مدت زمان ازدواج تا تولد اولین فرزند، پایگاه اقتصادی – اجتماعی و ترجیح جنسیتی بر متغیر وابسته اثر مستقیم دارند. متغیر فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند بیشترین تاثیر غیرمستقیم را بر متغیر نگرش به فرزندآوری دارد. در مقابل متغیر علاقه به پدر و مادر شدن هیچ تاثیر غیرمستقیمی بر متغیر وابسته نگرش به فرزند آوری ندارد. همچنین، متغیر های سن مناسب ازدواج برای زنان، پایگاه اقتصادی – اجتماعی، ترجیح جنسیتی، مدت زمان استفاده از اینترنت، سن مناسب ازدواج برای مردان و فاصله سنی مطلوب بین فرزندان اثر غیرمستقیمی بر نگرش به فرزند آوری داشتند. اثر کل متغیر سن مناسب ازدواج برای زنان از همه متغیرهای دیگر بیشتر است، در حالی که متغیر سن مناسب ازدواج برای مردان کمترین اثر کل را دارد. هیچ کار تحقیقی بدون مشکل و محدودیت نخواهد بود، اما یکی از مهمترین مسائلی که در هر پژوهش علمی بالاخص

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

در رشته علوم اجتماعی با توجه بـه ماهیـت داده محـور بـودن ایـن رشته دامن گیر آن است، عدم دسترسی به داده های موجود اسـت. چنانچه تحقیقی سعی در استفاده از داده های ثانویـه بـه ویـژه داده هـای سـطح ملـی و منطقـه ای داشـته باشـد، بـدون شـک امکـان دسترسی به این داده ها به سختی و یا در کل میسر نیست.

سهم نویسندگان

عزالدین علی دوستی: دانشجو، طراحی و اجرای مقاله
عبدالرضا ادهمی: استاد راهنما، نوشتن مقاله
شهلا کاظمی پور: استاد مشاور، نوشتن مقاله

تشکر و قدردانی

مقاله پیش روی مستخرج از رساله دکتری تخصصی جامعه شناسی گرایش اقتصادی و توسعه، با عنـوان «عوامـل اجتمـاعی- اقتصـادی موثر بر نگرش به فرزنـد آوری: مطالعـه مـوردی زوجـین در آسـتانه ازدواج شهر کرمانشاه» مصوب دانشـکده علـوم انسـانی، گـروه علـوم اجتماعی دانشگاه آزاد تهران شـمال اسـت. بـدین وسـیله از اسـاتید فرهیخته گرامی استاد راهنما جناب دکتر ادهمی و استاد مشاور سر کار خانم دکتر کاظمی پور و پاسخ گویان کمال تشکر و قدر دانـی را دارم.

منابع

1. Abbasi Shawazi M, Razeqi Nasrabadi H, Hosseini Chavoshi M. Socio-Economic Security and Fertility Intention in Tehran City. Journal of Population Association of Iran 2020; 15: 111-238 [In Persian]
2. Sadeghi R, Abbasi Shawazi M, Farash N. Ethnicity, Ethnocentrism and Fertility: The Study of the Effects of Ethnocentrism on Fertility Intention and behavior among Kurdish and Turkish Women in Maku City. Iranian Journal of Social Studies 2018;12: 80-101 [In Persian]
3. Basten S, Sobotka T, Zeman K. Future fertility in low fertility countries.Vienna Institute of Demography Working Papers 2013; 5. http://hdl.handle.net/10419/97012
4. Erfani A, Jahanbakhsh R, Kalantari A. Individualism and Fertility Intentions. Journal of Population Association of Iran 2020; 15: 239-264 [In Persian]
5. Mahzoon A, Mahmoudian H,Torabi F. Relation between Social Mobility and Fertility in Iran Using Censuses and Household Income and Expenditure Surveys Data. Journal of Population Association of Iran 2019; 14: 59-84 [In Persian]
6. Abbasi Shawazi M, Razeqi Nasrabadi H, Hosseini Chavoshi M. Socio-Economic Security and Fertility Intention in Tehran City. Journal of Population Association of Iran 2020; 15: 211-238 [In Persian]
7. Soltan Z, Eini-Zinab H, Eslami M, Motlagh M. Multivariate Analysis of Iran's Period Fertility Changes in the 1370s & 1380s. Journal of Population Association of Iran 2019; 15: 171-205 [In Persian]
8. Niazi M, Torenjipoor F, Norozi M, Asgari Kviri A. Meta-Analysis of Social Factors Affecting FertilIty in Iran. Social Development and Welfare Planning 2017; 29: 69 – 118 [In Persian]
9. Sofalchin-Langrudy A, Eini-Zinab H. Multivariate Analysis of Cross-sectional Age-specific Fertility Changes in Iran (Using Microdata Sample of the 2006 and 2011 National Censuses). Journal of Population Association of Iran 2020; 14: 45-67 [In Persian]
10. Seifoori Toghroljerdi B, Hassani Darmian GH. Majdi A. Analyzing Fertility Indicators: A Meta-Analysis of Existing Literature. Journal of Social Sciences 2020; 16:113-145 [In Persian]
11. Kazemipour Sh, Idrisi A,Vishkaei S. Social Factors Affecting Fertility in the Family (Case Study: Married Students of Islamic Azad University, North Tehran Branch). Sociological studies of Iran, Summer 2012; 5: 57 – 75 [In Persian]
12. Foroutan Y, Karami F. Childbearing Desires in Iran: Patterns and Determinants. Journal of Population Association of Iran 2018; 11: 72-101 [In Persian]
13. Puur A, Oláh L, Tazi-Preve M, Dorbritz J. Men's Childbearing Desires and Views of the Male Role in Europe at the Dawn of the 21st Century 2008; 19: 1883-1912.http://www. demographic- research. Org
14. Abbasi-Shavazi M, Mahmoudian H, Sadeghi R, Ghorbani Z. The Impact of Value-Attitude Orientations on the Ideals of Childbearing in Iran. Journal of Population Association of Iran 2020; 26: 37-66 [In Persian]
15. Erfani A, Jahanbakhsh R, Kalantari A. Individualism and Fertility Intentions. Journal of Population Association of Iran 2020; 15: 239-264 [In Persian]
16. Statistical Center of Iran.Total fertility rate by total population and Iranian population. 2019-2017 [In Persian] http://www.amar.org.ir
17. Lappegard T, Ronsen M, Skrede K. Fatherhood and Fertility. Fathering 2011; 9: 103-120
18. Niazi M, Torenjipoor F, Norozi M , Asgari Kviri A. Meta-Analysis of Social Factors Affecting FertilIty in Iran. Social Development and Welfare Planning2017; 29: 69-118 [In Persian]
19. Rad F, Savabi H. Investigation on Tendency to Fertility and its Related Social Factors (A Case Study of

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

Married Women Aged 15 to 50 in Tabriz). Journal of Women and Family Studies 2016; 5: 127-155 [In Persian]

20. Firooz K, Karami F. Assessment of the impact of family power structure on fertility rate in Tehran City. Women in Development and Politics 2015; 2 : 291-308 [In Persian]

21. kalbasiisfahani F, hashemian B, sarayi I, nikbakhsh S. A Sociological Analysis of Parental Attitude towards Preferential Gender Preference Based on GT Theory. The Women and Families Cultural - Eductional Journal 2020; 14:7-26 [In Persian]

22. Firoz Z, Zare B, Shamsodini H.The effect of lifestyle factors on attitudes toward childbearing, women on the verge of marriage in Tehran. Women in Development and Politics 2016; 14: 234-217 [In Persian]

23. Hashemi F, Rajabi M, Ahmadi A. Study of women's attitude toward value of children (case study: women 15-49 years old of Shiraz City). Journal of Applied Sociology2017; 28: 61-78 [In Persian]

24. Arjmand I, Sahpoush I, Boroumand N. Investigation of social and cultural factors affecting the propensity to childbearing in Andimeshk City with emphasis on lifestyle (case study of married women under 35). Journal of Sociological Studies of Youth 2016; 6: 9-24 [In Persian]

25. Pezhhan A, Arab S. The social, cultural and economic factors affecting the number of ideal children among employed and unemployed women in district 8 of Tehran city. Journal of Population 2017; 22: 58-78 [In Persian]

26. Frozanfar S, Mahali F, Rahimi A, Poor Reza A.Investigating the relationship between women's empowerment and reproductive behaviors. Daneshvar 2012; 19: 1-10 [In Persian]

27. Niazi M, Torenjipoor F, Norozi M, Asgari Kviri A. Meta-Analysis of Social Factors Affecting FertilIty in Iran. Social Development and Welfare Planning 2017; 29: 69 – 118 [In Persian]

28. Seifoori Toghroljerdi B, Hassani Darmian G, Majdi A, Kermani M. Analyzing Fertility Indicators: A Meta-Analysis of Existing Literature. Journal Of Social Sciences 2020; 16: 145-113 [In Persian]

29. Abbasi-Shavazi MJ, Torabi F. Fertility and Education Female , eds (Poza-Sousa. A and, Groth. H in", Countries Islamic in. Population :Heidelberg. Jigsaw the Assembling: Countries Muslim in Dynamics t Springer2012; 43-62. DOI:10.1007/978-3-642-27881-5_4

30. Rasoulzadeh Aghdam S, Afshar S, Adlipour S, Mohammadtabar S.Analysis of the relationship between social capital and lifestyle with tendency to childbearing (Case study: Students of Azerbaijan Shahid Madani University). Journal of Sociocultural Strategy 2017; 5; 107-35 [In Persian]

31. Enayat H, Parnian L.Study of the relationship between cultural globalization and the propensity for childbearing. Journal of Woman & Society 2013; 4: 109-136 [In Persian]

32. Bagheri A, Saadati M. Factors Affecting First and Second Birth Intervals among 15-49 Year-Old Women in Tehran. Iranin Journal of Epidimiology2019: 15: 76-68 [In Persian]

33. Abbasi-Shavazi M, Khajeh Salehi Z. Assessing the impact of independence, social participation and women's education on the desire to have children in Sirjan. Journal of Women in Development and Policy 2013; 1: 45-64 [In Persian]

34. Mobasheri M, Alidosti M, Heydari S, Khosravi F, Khalfian P, Jalilian M. Determining the most important factors affecting the fertility pattern of single and childless families in Shahrekord. Journal of Ilam University of Medical Sciences 2013; 21: 63-70 [In Persian]

35. Mansurian M, Khoshnevis A. Sex preference and tendency of women to fertility. search in Tehran . Journal of Human and Social Research 2006; 24:129-46 [In Persian]

36. Hejazi N. Women's attitude to having second child and factors effecting on it . J Health Syst Res 2013; 9: 1-11 [In Persian]

37. Nafisi N, Zarghami H, Shiri M. Investigating the tendency to have children on the eve of marriage and some related factors in Iran. Population Quarterly 2017; 92: 1-9 [In Persian]

38. Mousavi F, Ghafelebashi M. A study of attitudes towards childbearing in young families of Qazvin city. *Women and Family Studies* 2014; 1: 111-34 [In Persian]

39. Samiei Nasab M, Torabi M. Indicators and population policies in Iran .Second Impression Jurnal 2010; 7: 143-178 [In Persian]

40. Bahrie N, Bahrie N, Arabnejad B, Lotfi H. comparative study of women's attitudes and practices toward family planning programs in planned and unwanted pregnancies. Yazd University Research Journal 2006; 15: 61-54 [In Persian]

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

پرسشنامه‌ی طرح بررسی فرزندآوری (جوانان در آستانه‌ی ازدواج)

شماره‌ی پرسشنامه | **نیازی به درج نام و نام خانوادگی پاسخگو نیست**

با سلام و وقت به خیر

ضمن تبریک ازدواج و آرزوی سلامتی و خوشبختی برای شما و همسر گرامیتان به استحضار می‌رساند طرح بررسی فرزندآوری با هدف شناخت عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر نگرش به فرزندآوری و به منظور ارائه‌ی اطلاعات به دست‌اندرکاران برای برنامه‌ریزی بهتر طراحی و اجرا می‌شود. اطلاعاتی که با تکمیل این پرسشنامه در اختیارمان قرار می‌دهید، محرمانه هستند و تنها برای استخراج نتایج و آمارهای کلی استفاده می‌شوند. خواهشمند است با ارائه‌ی اطلاعات دقیق ما را در دستیابی به هدف طرح یاری نمایید.

پیشاپیش از همکاری شما سپاسگزاریم.

تاریخ تکمیل پرسشنامه(امروز):...../...../۱۳۹۸ | نام شهرستان: ..... | نام مرکز بهداشتی درمانی: .....

۱- محل زندگی شما: | نام استان: **Province** | نام شهرستان: | ☐ شهر ☐ روستا **Residency**

۲- سال تولد: Birth_year ۱۳

۳- سال تولد همسر: Spouse_ birth_year **۱۳**

۴- جنس: Sex ☐ زن ☐ مرد

۵- سطح تحصیلات: Education

☐ بی‌سواد
☐ ابتدایی
☐ راهنمایی
☐ متوسطه و دیپلم
☐ فوق دیپلم
☐ لیسانس
☐ فوق لیسانس
☐ دکترا
☐ تحصیلات حوزوی

۶-وضع فعالیت: Activity

☐ شاغل
☐ دانشجو یا محصل
☐ کمک در خانه‌داری
☐ در جستجوی کار یا به دنبال ایجاد مقدمات کار
☐ سایر (لطفاً ذکر نمایید).....

۷-وضع شغلی (در صورت شاغل بودن): Employer

☐ کارمند بخش عمومی
☐ کارمند بخش خصوصی
☐ کارمند بخش تعاونی
☐ شغل آزاد

۹- فکر می‌کنید مساحت محل زندگی آینده‌ی شما چند متر باشد؟ Hous size

☐ کمتر از ۵۰ متر
☐ ۵۱ تا ۷۵ متر
☐ ۷۶ تا ۱۰۰ متر
☐ ۱۰۱ تا ۱۵۰ متر
☐ بیش‌تر از ۱۵۱ متر

۱۰- شما در طول هفته به‌طور متوسط چند ساعت از اینترنت استفاده می‌کنید؟Internet Time

..... ساعت و ..... دقیقه ☐ از اینترنت استفاده نمی‌کنم.

۱۱- به غیر از خودتان چند خواهر و چند برادر دارید؟

Sisters خواهر و **Brothers**. برادر ☐ تک فرزند هستم

Siblings جمع خواهر و برادر

۱۲- خود شما دوست دارید چند تا بچه داشته باشید؟

..... تابچه { ..... تا دختر / ..... تا پسر / ☐ فرقی ندا

Boys - Girls - Children

۱۳- اگر جنسیت بچه‌هایتان مورد انتظار شما نبود آیا حاضرید باز هم بچه‌دار شوید؟ Sexpref

☐ بله ☐ نه

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

۷-۱- عنوان شغل خود را بنویسید.	۱۴- در نظر دارید چه مدت بعد از ازدواج اولین فرزند خود را داشته باشید؟ **MarBirthSpace** . ..... سال و ..... ماه
۸-شما فکر می‌کنید محل زندگی آینده‌تان (پس از شروع زندگی مشترک) اجاره‌ای، ملکی یا رایگان باشد؟ **Housing** ☐ اجاره‌ای یا رهن ☐ ملکی ☐ پدری یا رایگان	۱۵-به نظر شما فاصله‌ی سنی مطلوب بین فرزندان چقدر است؟..... سال **Birthinterval** ۱۶- شما فکر می‌کنید چه سنی برای ازدواج مناسب است؟ ..... سالگی برای پسرها ..... سالگی برای دخترها **DisiredAgeMar_B** **DisiredAgeMar_G**

۱۷- برخی افراد مادر یا پدر شدن را خیلی دوست دارند شماتا چه حد مادر یا پدر شدن را دوست دارید؟ **LikeParenting**

☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ تاحدودی ☐ کم ☐ خیلی کم

۱۸- مردم نظرات متفاوتی در مورد بچه‌دارشدن دارند، شما تا چه اندازه با این نظرات موافق هستید؟ (لطفاً میزان موافقت یا مخالفت خود را با تکمیل **یکی** از خانه‌های مقابل هر عبارت تعیین نمایید.)
Opinion (1,2,3…16)

	شرح	کاملاً موافقم	موافقم	نه موافق و نه مخالف	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱	خانواده‌های صاحب فرزند نسبت به خانواده‌های بدون فرزند بیش‌تر احساس خوشبختی می‌کنند.					
۲	الان خیلی‌ها به دلیل بی‌اعتمادی به همسرشان ترجیح می‌دهند دیرتر بچه‌دار شوند.					
۳	بچه دارشدن باعث تقویت قدرت مسئولیت‌پذیری آدم‌ها می‌شود.					
۴	این روزها اگر بیش‌تر از ۲ تا بچه بیاوری مردم آدم را سرزنش می‌کنند.					
۵	بچه‌دار شدن سخت است و راحتی را از آدم می‌گیرد.					
۶	فرزندان در زمان کهنسالی کمک‌یار والدین خواهند بود.					
۷	هزینه‌های بالای پرورش فرزند مانع از بچه‌دارشدن می‌شود.					
۸	زندگی بدون بچه سرد و بی‌روح است.					
۹	بچه‌ی خوب نعمت است خرج آن را هم خدا می‌رساند.					
۱۰	بچه‌دار شدن باعث می‌شود تناسب اندام مادر به هم بخورد.					
۱۱	وجود فرزند سبب استحکام کانون خانواده می‌شود.					
۱۲	پیشرفت تحصیلی و شغلی خانم‌ها مهمتر از بچه‌دارشدن است.					
۱۳	این روزها اگر بچه نداشته باشی مردم آدم را سرزنش می‌کنند.					
۱۴	نگرانی و عدم اطمینان از آینده سبب عدم تمایل به داشتن فرزند می‌شود.					
۱۵	اگر دولت، خانواده‌ها را مخصوصاً خانم‌های شاغل را حمایت کند ، مردم بیش‌تر بچه می‌آورند.					
۱۶	آدم پولش را برای چیزهایی که دوست دارد خرج کند بهتر است تا اینکه خرج بچه کند.					

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]

۱۹- لطفاً متوسط درآمد ماهانه‌ی خودتان را در یکی از طبقات زیر مشخص نمایید **IncomeSelf** ☐ کمتر از ۶۰۰ هزار تومان ☐ بین ۶۰۰ هزار تا ۱ میلیون تومان ☐ بین ۱ میلیون تا ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان ☐ بین ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تا ۲ میلیون تومان ☐ بین ۲ میلیون تا ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان ☐ بین ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار تا ۳ میلیون تومان ☐ بیش‌تر از ۳ میلیون تومان ☐ درامد ندارم	**۲۰- لطفاً متوسط درآمد ماهانه‌ی همسرتان را در یکی از طبقات زیر مشخص نمایید.** **IncomeSpouse** ☐ کمتر از ۶۰۰ هزار تومان ☐ بین ۶۰۰ هزار تا ۱ میلیون تومان ☐ بین ۱ میلیون تا ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان ☐ بین ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تا ۲ میلیون تومان ☐ بین ۲ میلیون تا ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان ☐ بین ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار تا ۳ میلیون تومان ☐ بیش‌تر از ۳ میلیون تومان ☐ درامد ندارد
۲۱- وضع مالکیت خودتان را درباره‌ی موارد زیر مشخص کنید (می‌توانید بیش از یک مورد را انتخاب کنید). ☐ خودرو شخصی **Car** ☐ رایانه **PC** ☐ تبلت **Tablet** ☐ نوت بوک **NotBook** ☐ هیچ‌کدام	**۲۲- وضع مالکیت همسرتان را درباره‌ی موارد زیر مشخص کنید (می‌توانید بیش از یک مورد را انتخاب کنید).** ☐ خودرو شخصی **SpouseCar** ☐ رایانه **SpousePC** ☐ تبلت **SpouseTablet** ☐ نوت بوک **SpouseNotBook** ☐ هیچ‌کدام

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.20.4.5.6]
[DOI: 10.52547/payesh.20.4.471]